

Závěrečná zpráva Akreditační komise o hodnocení doktorských studijních programů/oborů na Filozofické fakultě Ostravské univerzity v Ostravě

O hodnocení rozhodla Akreditační komise (dále AK), která dle § 84 odst. 1 písmeno a) zákona o vysokých školách pečuje o kvalitu vysokoškolského vzdělávání a všestranně posuzuje vzdělávací a vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou a další tvůrčí činnost vysokých škol, na svém zasedání ve dnech 13. – 15. září 2010. Zpráva vychází ze dvou zdrojů, a to Dotazníku pro hodnocení akreditovaných činností – doktorské studijní programy, který dle zadání AK vypracovala hodnocená fakulta, a zjištění účelové pracovní skupiny pro hodnocení doktorských studijních programů (DSP) jmenované AK, které vyplynuly z návštěvy Filozofické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě (FF OU) dne 11. listopadu 2011.

Účelová pracovní skupina (dále ÚPS), kterou Akreditační komise jmenovala na svém zasedání ve dnech na 1. – 2. února 2011, pracovala ve složení: prof. PhDr. Petr Kyoušek, CSc. (předseda), prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc., prof. PhDr. Jitka Radimská, Dr., prof. PhDr. Lubomír Slavíček, CSc., prof. PhDr. Petr Macek, CSc., prof. PhDr. Jan Zouhar, CSc., doc. PhDr. Petr Zemánek, CSc., doc. PhDr. Dušan Lužný, Dr. Kontrolní návštěvy na FF OU se za sekretariát AK účastnil také PhDr. Jiří Smrčka, Ph.D.

Celková situace

FF OU patří mezi nově vzniklá střediska doktorského studia. Akreditované programy a obory odpovídají záměrům a možnostem fakulty a univerzity, která se konstituovala v poměrně nedávné době a postupně vytváří a upřesňuje svůj odborný profil. FF OU disponuje 10 obory, z toho 1 v jinojazyčné mutaci. Obory jsou seskupeny do 5 programů. Všechny programy a obory jsou akreditovány v prezenčním i kombinovaném studiu na dobu tří let.

Název programu	Doba studia	Název oboru	Platnost akreditace
Filologie	3	Německý jazyk	31.7.2017
Filologie	3	Polský jazyk	31.7.2017
Filologie	3	Anglický jazyk	21.5.2015
Filozofie	3	Filozofie	31.7.2014
Historické vědy	3	České a československé dějiny	1.3.2017
Historické vědy	3	Hospodářské a sociální dějiny	1.3.2017
Historické vědy	3	Kulturní dějiny	31.7.2014
Historische Wissenschaften	3	Wirtschafts-und Sozialgeschichte	1.3.2017
Sociální politika a sociální práce	3	Sociální poradenství a management sociálních služeb	31.7.2013
Teorie a dějiny literatury	3	Literární věda - teorie a dějiny národních literatur	1.3.2018
Teorie a dějiny literatury	3	Teorie a dějiny české literatury	1.11.2016

Účelová pracovní skupina mohla při posuzování situace využít srovnání s jinými nově vzniklými filozofickými fakultami, kde celkový počet doktorandů na všech oborech obvykle nepřesahuje množství, jež na některých starších a oborově diferencovanějších filozofických fakultách kumuluje jeden jediný obor. Na FF OU v současnosti studuje 115 doktorandů, na jednotlivých oborech se jejich počet pohybuje mezi 4 a 16 (pro srovnání: FF UK, obor *České dějiny* 121 doktorandů, *Dějiny výtvarného umění* 111). Neznamená to nikterak, že by FF OU nebyla významná. Právě naopak. V mnoha ohledech může být příkladem kvalitního, zodpovědného přístupu s výtečnými výsledky. Ke kladům FF OU je nutno přičíst schopnost soustředit se na specifika, která ji odlišují od jiných filozofických fakult. Je to především využití příhraniční geografické polohy a s tím související důraz na regionální a přeshraniční problematiku.

Studium se řídí Studijním a zkušebním řádem platným pro celou OU. FF OU zavedla kreditový systém, jehož zavedení dosud neproběhlo v plném rozsahu.

Programy a obory

DSP Filologie

Tento program sdružuje tři obory – *Anglický jazyk*, *Německý jazyk* a *Polský jazyk*. První z nich disponuje OR o 9 členech, z toho je 8 profesorů či docentů, 4 členové jsou interní, 5 je externích; druhá OR čítá 10 členů, z toho 9 profesorů či docentů, 4 členové jsou interní, 6 je externích. V obou OR je tedy síla interního jádra menší a nadto jsou obě interní jádra personálně částečně propojena. To má jistě své výhody pedagogické i výzkumné už proto, že obě pracoviště jsou grantově dobře zajištěna, mají kvalitní publikační výstupy a četné mezinárodní kontakty. Situace ovšem připouští možnost jiné interpretace: aniž by se zpochybnila výhoda personálního propojení a vzájemné spolupráce, přece je nutno uvážit, zda se zároveň nejedná o propojení do jisté míry vynucené; může to být indicie, že konsolidace oborů a konstituování pevného jádra interních členů nejsou dosud završeny a je nutno v úsilí pokračovat. A to tím spíše, že někteří členové OR *Anglický jazyk* a případně i školitelé jsou již vyššího věku (*1929, 1936, 1937) a garant tohoto oboru neuvádí za poslední dva roky žádné publikace. Na tomto oboru také narazíme na nepříznivý poměr prací vedených habilitovanými a nehabilitovanými: 3: 7. Nicméně kvalita doktorských prací je velmi dobrá. V údajích o studentské mobilitě je uveden jen 1 student.

Na oboru *Německý jazyk* je situace příznivější: pracoviště se jeví silnější, práce jsou vedeny pouze habilitovanými školiteli, studentská mobilita, opírající se německé stipendijní nadace, je vysoká. I zde se však naskýtá otázka, kdo se časem postaví po bok garantky, v současnosti vytižené vedením 9 prací, a kdo případně nahradí v OR nestora moravské germanistiky (*1928), který se o rozvoj germanistiky v Brně, Ostravě a Opavě tolik zasloužil.

FF OU ví o nutnosti sledovat situaci na oboru *Polský jazyk*, který představuje nepominutelné specifikum v rámci ČR. OR oboru je složena z 9 profesorů a docentů, z toho 5 je interních a 4 jsou externí. I když zde došlo nedávno k obnově OR a k výměně garantky, takže kritéria AK jsou naplněna, lze současné řešení považovat spíše za krátkodobé, jednak pro věk garantky, jednak pro nutnost budovat na oboru interní jádro pedagogů a školitelů, nezávislé na opoře zejména polských univerzit. Pracoviště se, pravda, postupně konsoliduje, ale bude třeba ještě několika let, než se situace upevní dostatečně. Od roku 2007 tento obor nezískal, mimo interní, žádné relevantní granty. Nicméně publikační činnost, včetně doktorandů, je na výši. Mobilita studentů se jeví vysoká, doktorské práce jsou kvalitní.

DSP Teorie a dějiny literatury

Program je rozdělen na 2 obory - *Literární věda - teorie a dějiny národních literatur* a *Teorie a dějiny české literatury*. OR prvního z nich se skládá z 8 profesorů a docentů, 6 interních a 2 externích, OR druhého z 12 profesorů a docentů, 6 interních a 6 externích. Obě OR jsou – tak jako u *Anglického a Německého jazyka* – personálně propojené, mají sdílené grantové zajištění, četné, byť jinak orientované mezinárodní kontakty. Publikační činnost školitelů i doktorandů je na výši. Za větší, nosný obor nutno považovat *Teorii a dějiny české literatury* (16 doktorandů), zatímco druhý obor se jeví spíše jako komplementární (4 doktorandi). Studentská mobilita je vzhledem k počtu doktorandů spíše nižší na *České literatuře*, poměrně vysoká na *Dějínách národních literatur*, jak to ostatně odpovídá zaměření oborů.

DSP Historické vědy

Oborově se program zaměřuje na *České a československé dějiny*, na *Hospodářské a sociální dějiny* (s nerealizovanou mutací v němčině) a nedávno akreditované *Kulturní dějiny*. OR prvního oboru se skládá z 13 členů, z toho je 12 profesorů či docentů, 6 interních a 7 externích. OR *Hospodářských a sociálních dějin* je tvořena 9 profesory a docenty, 3 interními a 6 externími. Interní jádro je tu tedy ve výrazné menšině, podobně jako na *Kulturních dějinách*, kde má OR 10 členů, z toho 9 profesorů či docentů, 4 interní členy a 6 externích. Vyjma nový obor *Kulturní dějiny* (nyní 7

doktorandů), který se grantově prozatím opírá o sesterské disciplíny, je program dobře podepřen výzkumem. Výstupy jsou kvalitní, podobně i práce doktorandů. Studentská mobilita je na dobré úrovni.

DSP Filozofie

Stejnomený obor patří k nedávno akreditovaným. OR má 11 členů, z toho 9 profesorů či docentů, 7 interních a 4 externí. Pouze 6 členů OR se ovšem habilitovalo v oboru filozofie. Do jisté míry to souvisí se specifickým zaměřením k religionistice, hermeneutice. Je vhodné upozornit na skutečnost, že polovinu doktorandů (5 z 10) vede externí školitel. U dvou doktorandů se také témata disertací rozcházejí s odborným zaměřením školitele. Je to tím, že habilitovaný školitel zde představuje záštitu spíše formální a že skutečnou autoritou je nehabilitovaný konzultant. Je to řešení jistě možné, ale nemělo by se stát pravidlem.

DSP Sociální politika a sociální práce

V tomto programu se realizuje obor *Sociální poradenství a management sociálních služeb*. Tento obor se v současnosti utlumuje a FF OU nebude iniciovat reakreditaci. V současnosti studuje ještě 14 doktorandů. OR má 12 profesorů a docentů, z toho 3 interní a 9 externích. Pracoviště je grantově a publikačně zdatné. Dobrá je i studentská mobilita.

Shrnutí a další poznatky

FF OU představuje nově se profilující badatelské a výukové pracoviště. Na některých oborech se již podařilo vybudovat spolehlivé interní jádro. To je případ historických disciplín a disciplín vázaných na bohemistiku. Solidní profil nabyla i germanistika a anglistika, jejichž spolupráce pomáhá překonávat dosud ne zcela konsolidovanou situaci. Perspektiva je zde ovšem dobrá. Pomoc a pozornost v úsilí o svébytnost si zaslouhuje polonistika, neboť se je jedná v rámci ČR o specifickou a regionálně ukotvenou orientaci, v mnohém komplementární k disciplinám historickým a bohemistickým.

Struktura oborových rad odpovídá zaměření oborů a kvalifikačním možnostem jednotlivých pracovišť, z nichž některá představují ceněná centra výzkumu. Ač se situace celkově jeví v mnohém příznivě, nelze zanedbat generační výměnu v některých OR a mezi školiteli. Ač mnozí odborníci starší generace - a na FF OU je jich desítka - náleží k nezpochybnitelným autoritám a jistě bezprostřední opoře, i krátkodobý výhled oborů naznačuje nutnost změny.

Počty studentů jsou úměrné kapacitám pracovišť. To se odráží ve standardní, často velmi dobré kvalitě doktorských prací. Značná pozornost - až na některé výjimky - je věnována mobilitě studentů, zejména kontaktům s Polskem a Slovenskem.

Zavádění kreditového systému zdárně pokračuje, není však ještě ukončeno. K jeho zobecnění a zprůhlednění - i pro vnějšího pozorovatele by možná přispěla jednotná prezentace na webových stránkách. FF OU také disponuje funkčním elektronickým úložištěm disertačních prací a oponentských posudků. Dokumentace o doktorském studiu je vedena náležitě.

Závěry a doporučení

- Dokončit přechod na kreditový systém, v souvislosti s tím uvážit možnost zavedení známky u doktorské zkoušky a obhajoby, formulovat - tam, kde to není dosud jasně řečeno - závazné povinnosti doktorandů, a to i z hlediska množství a kvality publikací (s ohledem na specifika jednotlivých oborů).
- Sledovat dostatečné propojení vědecké činnosti s tématy disertačních prací.
- Klást nadále důraz na kvalitu prací, upřesnit nároky na kvalitu oponentů disertačních prací a kvalitu posudků.

- Vytvářet podmínky pro výchovu mladých pracovníků a jejich habilitaci, zejména u oborů ohrožených neperspektivní věkovou strukturou habilitovaných pracovníků.

Závěry k akreditaci studijních programů

AK souhlasí s prodloužením platnosti akreditace doktorského studijního programu *Teorie a dějiny literatury* se studijním oborem *Teorie a dějiny české literatury* a doktorského studijního programu *Filologie* se studijním oborem *Anglický jazyk* do 1. 3. 2018.

Kontrola plnění doporučení

AK žádá předložit do konce června 2012 zprávu o řešení problematiky a dalšího vývoje studijního oboru *Polský jazyk*.